

כניסת החג-השבת:

ירושלים: 17:46
ת"א: 18:01
חיפה: 17:52
באד-שבע: 18:04

יציאת החג-השבת:

ירושלים: 18:57
ת"א: 18:59
חיפה: 18:58
באד-שבע: 19:00

היליון מס' 204

יריית פתיחה / אבישי פרי

1. 'כל נדרי' ליד תינוק בוכה - -

"וכך היה אומר: אנא השם שתהא הלא זה צום אבחרהו: פתח חרצובות השנה הזו שנת ברכה שנת אוסם שנה רשע התר אגודות מוטה וכו' הלא פרוס שתוציא האדמה פריה" [מתוך תפילת לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית, הכהן הגדול ביום הכיפורים] כי תראה ערום וכיסיתו, ומבשרך לא

תתעלם.

פתחו נא עמדי עיניים והתבוננו: ביום הקדוש ביותר בשנה, בו הכהן הגדול נכנס למקום הקדוש ביותר, כשלבבות העם הולמים בעוז, ועיני הכל נשואות חלות ורועדות; הייצא חי, אם לאו. ביום בו מנשבת בעולם רוח של צחיחות הדעת וקדושה נשגבה וכבירה, הזוהי העת ההולמת להתפלל ולחול פני עליון על עניני גשם חומר - "שתהא שנה זו פורייה".." שלא תהיה שחונה".." ושתהיה רווית אוסם".." זה נכון שבלעדיהם אין מציאות טכנית של עבודת הרוח, אבל להקדיש את כל תשומת הלב באופן בלעדי לשם כך? האמנם?

"... 'כל נדרי' - - - היום הקדוש והטהור פורס כנפיו על היקום. אולם מחולל תנועת המוסר, רבי ישראל סלנטר, בושש מלבוא לבית הכנסת. רחש-בחש עובר בקהל.."

מה פשרם של דברים?

כל זאטוט חרדי מכיר גם מכיר את הסיפור הבא: 'כל נדרי' - - - היום הקדוש והטהור פורס כנפיו על היקום. אולם מחולל תנועת המוסר, רבי ישראל סלנטר, בושש מלבוא לבית הכנסת.

<<< המשך בעמוד הבא

השבוע בגליון:

4

תשובה או משובה:
רב האמנים על תופעת תשובת האמנים

יהודים של כיפור:
כך נראית גבעתיים ביום הקדוש לעם היהודי

3
עני בכיפור:
כך מתייחסת היהדות למצוקת אחר בערפלי טוהר של כיפור

4
כמה איקא בשוקא:
מונולוג תשובה מפרי עטו של הציר ששב, ר' איקא ישראל ז"ל

הגליון יוצא לאור על ידי מכון "בלבבי" - יהדות מלב אל לב

גליון "פרשׁת השבוע" - לאנשים שחושבים קצת יותר.
עורך ראשי: אברהם ישראל פרידמן ומשפחתו. יועץ תוכן: יצחק העברי. מייל המערכת:
abyisrael@gmail.com פלא: 0504116867. לפרסומות והנצחות פנה לפל: 0504195535

יריית פתיחה / אבישי פרי (המשך)

רחש-חש עובר בקהל. היהודים חוככים בשפתיים בהשתאות. מתפלאים על מה ולמה. רק לאחר שעה ארוכה, מתבררת התעלומה: קול בכי מתפתל וממושך של עולל רך בקע מאחד הבתים. רבי ישראל שת ליבו כי לא חדל והלך לבדוק טיבו. הוא גילה כי בבית יושבת אחותו הקטנה ומנסה לעודד רוחו של אחיה, אך לשווא. רבי ישראל שהה במקום שעה ארוכה עד שתשוב האמא. ובתווך, כבר תמה לה תפילת ערבית של כיפור בבתי הכנסיות.

בכי של ילד קטן - הסיקו מכאן בעלי המוסר והדעת - איננו פחות בחשיבותו מתפילת כיפור מרוממת!

שני התמיהות המעיקות הללו מביאות אותנו כמו בטבעיות לתובנה ישנה שהוזכרה על במה זו לא-אחת:

שגיאה פטאלית רווחת בקהלנו. זו מביטה על מצוות שבין אדם לקונו ברזולוציה גבוהה, בדחילו ורחימו ובזכויות מגדלת, תוך היבט מקל יותר על מצוות שבין האדם לרעהו. אז זהו שלא. אין כל הבדל ביניהם:

הפגיעה בחבר - כמוה כפגיעה ביוצרו מחוללו! אסור להקל ראש במצוות שבין האדם לרעהו. הנן עומדות בשורה אחת ממש עם שאר מצוות מצוות התורה. אינם נתונים לבחירת האדם!

זהו שחקקה תורה על לוח ליבנו: "ואהבת לרעך כמוך - אני ה'". אין מדובר, מדגישה התורה, בעוד עניין הומאני הנתון לשיפוטו של האדם, אלא היא חובה מוחלטת המושתת עליו בדיוק כמו שאר מצוות של 'אני ה'". זהו הבסיס שעומד מאחורי המצווה.

אז כן, גם בכיפור, כשהאדם שרוי בערפלי טוהר, כמו נהיה מלאך לרגע, והוא מעורטל מכל זיקה לחומריות אפרורית, זהו הזמן להתעסק עם ה'פרוס לרעב לחמך' ועם ה'שנת אוסם'.

בדיוק עם אלו. כי אלו, תבינו, אינם פחותים בערכם בכי-הוא-זה מאתרוג, לולב או תפילין! הם המצוות הנעלות והגבוהות ביותר!

'שנת אוסם' של יהודי - זו מצווה כבירה ונשגבה! איננה פחותה מתפילת קודש הקודשים!

יהודי, התייחס נא לאביון ורש כחפץ קדוש! הביט אליו בזכויות מגדלת!

ערב יום התשובה והסליחה, זוהי העת והשעה לבקש מעומק לב יהודי סליחה על דברים שפגעו אולי באי-מי מבינותינו. הדברים קראו במשוגה ו/או בחוסר שימת-לב מספקת, כנדרש. תקוותי לשנה צחה יותר, שנה שהעט והלב יעבדו יחד - ללא הרף! גמר חתימה טובה!

בגדר מצוות תשובה

בספר 'בית אלוקים' להמב"ט משרטט קווים שלא נודעו לדמותה של התשובה. כה הוא כותב:

תועים האנשים בחשבם כי אף שתשובה טעונה חרטה ועזיבת החטא והרי שמבלעדי אלו אין כאן כלום, אין הדבר נכון כל ועיקר, אלא אין התנאים מעכבים זה לזה לומר שכל שלא קיים את כל פרטיה לא עשה ולא כלום כמי שתולה בבגדוג' חוטים של ציצית, אלא קיום של כל פרט מפרטי התשובה בפני עצמו שם תשובה עליו ודמי למי שמניח תפילין של יד בלבד שאף שלא קיים את המצווה בשלמותה מ"מ ודאי יש בהנחה זו קיום חלק ממצוות תפילין. ועל כן, המתחרט ולא עזב את חטאו או שעזב החטא בלא חרטה קיים במצאת מצות תשובה. וראיה לזה מאחאב הרשע שקרע בגדיו והתחרט על חטאיו אך לא עזב החטא והועילה לו תשובתו כמו שנאמר [מלכים א' כ.ט] יען כי נכנע אחאב מפני לא אביא הרעה בימיו.

דברי המב"ט כה מופלאים המה. הם סוללים דרך חדשה להבנתה של תשובה: שיבה לכיוון הקב"ה - כמוכך בכפוף לגדרי התשובה, אם רב אם במעט.

לאור הדברים כתבנו בעבר (קונטרס 'ישא פרי' על התורה לפרשת נח) לבאר את תשובת קין החלקית אחר שקטל את הבל, כאשר רק התוודה כי 'גדול עווני מנשוא' (בראשית ד, ח-ט) ולא הצהיר כי לא ישוב לחטאו, שלפיכך מצינו כי הקב"ה לפחות ניחם מפריעת העונש בסוף המ' יום - כי יש גם בוידוי לבד תחילת דרך תשובה.

'אזכרה'

תלמידי חכמים יסיימו
ששה סדרי משנה
בעד נשמת יקיריכם
ז"ל עד ה'שלושים!
לפרטים: 0548528994

2

רגע של מחשבה / רגע - על החיים

"לך אכול בשמחה לחמך"

רגע לפני כן היינו בצלה של תפילת 'נעילה' המרטיטה כל לב יהודי, והנה, רגע אחרי, בצאת היום הקדוש, אנחנו פוצחים בצהלה: "לך אכול בשמחה לחמך, כי רצה אלוקים את מעשיך". האמנם? השוני קוטבי למדי.

חולף היום הקדוש, הפלנו תחינה והבטחנו מכל הלב כי לא נשוב לחטוא, אבל ישנם שעדיין יקנן החשש בליבם: שמא ואולי תפילתם לא הייתה מועילה דיו.. מי יודע.. תחושה של חידלון אופפת אותם.

אבל בדיוק על כך מרגיע אותנו הבורא כי אין לנו לחוש כלל: אנחנו עשינו את שלנו ככל הניתן והוא, מאידך, יעשה את שלו. אין אפוא מה לחשוש. אכן, בלב רגוע ובוטח, ניתן לפצוח ברינה מיד עם צאת יום הכיפורים ולאכול בחדווה לחמנו.

רעיון זה, כך נראה, נעוץ גם בראש השנה. אמנם אופף את יום הדין אווירה כבדה של חרדה מן הבאות. תחושה של חוסר-אונים מפני המחר המעורפל. אבל לא, מדגישים ספרי הפוסקים. בתוך כל זאת, אחרי התפילה הנרגשת שהאדם העתיר בפני בוראו, יוכל לסעוד את ארוחת החג עמוסת המעדנים בדיצה ובחדווה. כי "בטוחים אנו כי נצא זכאים בדין". האמנם? אז זהו שכן: אחרי שעשינו את שלנו, אין לנו מה לחשוש. יהיה ה' אלוקינו עמנו ויקבל ברחמים וברצון תפילתנו.

נקודה טובה.

יהודים של כיפור - - -

שעת כל נדרי, בית הכנסת המרכזי גבעת רמב"ם, גבעתיים.

קולו המתחנן וממייס הלב של החזן הרב נחמן פרידמן, מהדהד בחלל האוויר. רגעים של 'כל נדרי' -

והנה, לפתע פותח הגבאי את החלונות הגבוהים של בית הכנסת וילדים עם אופניים של כיפור מתקרבים קמעה, מבקשים להציץ. מצטרפים אליהם כמה בוגרים, נראים יודעי-שיבה, ובוהים בחזן בעיניים מצועפות. עיניהם נעוצות כמסמר בחזן ובמתפללים. דומה בעיני המתבונן, כי נשמתם בוערת בהם כאש הכבשן, אך ביטוי אין לה לנשמה... יהודים של כיפור המה. רוח מלאכית משהו עוטפת את החלל וכובשת בכנפיה גם יהודים של ישראל.

הם, כמובן, רק מיקרו-קוסמוס.

אבל להם - כמו גם לרבבות יהודי הכיפור - אחיי היהודים, לכם יאתה התהילה!

תרבות - ספרות - דעות

חיים של מוזיאון שעווה/ הרב איקא ישראלי ז"ל

"בעבר, לא אהבתי את ירושלים. עיר משעממת. סטודנטים, פקידים ודתיים. הייתה גם ירושלים של מסיבות, בית האמנים, טעמון, ירושלים של בכחוס וסוראמלו. ירושלים של קיא שיכורים. לא אהבתי את ירושלים.

כשהיה מגיע לירושלים משהו מ'כסית' (בית קפה. י. פ.) הוא היה מתקבל בכבוד גדול. כמו בן עיר שהגיע לכפר. כמו אחד שהגיע ל'כסית' ישר מפרז. קצת פוליטיקה, קצת אמנות, הרבה רכילות, לשון הרע וליצנות. לא אהבתי את ירושלים.

"התיאטרון הוא אפילו לא חיקוי של החיים, כי לחיים אין חיקוי. יש בובות שעווה. תיאטרון הוא בובות שעווה עם טייפ-רקורד בבטן."

גם את תל אביב לא אהבתי, אבל תל אביב הייתה בית. כסית הייתה בית. בית משוגעים אולי, אבל בית.

היום אני אוהב את ירושלים. היום, ירושלים אחרת. היום, אני רואה אחרת. היום, ירושלים היא בית. היום, בית זה משהו אחר.

בשעה שכולם היו מתפללים, הייתי עומד בצד ומתבונן. זה ממש תיאטרון. יש שחקנים ראשיים ושחקני משנה, יש סטטיסטיים ויש קהל. והקהל משתתף פעיל בהצגה.

כולם יודעים את הטקסט וכל אחד בתורו אומר את ה'דפליקה' שלו. יש תפאורה ויש רקוויזיטים.

כשהתחלתי להתפלל בעצמי, הבנתי מה ההבדל בין תפילה לבין תיאטרון. להבדיל בין קודש לחול, בין טמא לטהור.

התפילה - כולה אמת. התיאטרון - כולו שקר.

בחיים, כמו בתפילה, אדם מאמין במה שהוא אומר ועושה. בתיאטרון - לא.

התיאטרון לקח את החיצוניות של החיים, את המסגרת של התפילה, ללא התוכן. ללא האמון. התיאטרון הוא אפילו לא חיקוי של החיים, כי לחיים אין חיקוי. יש בובות שעווה. תיאטרון הוא בובות שעווה עם טייפ-רקורד בבטן.

בלי אמונה ובלי אמת, אין חיים. יש תיאטרון או מוזיאון שעווה."

הרב איקא ישראלי ז"ל, יליד שכונת מחלול בתל-אביב, היה צייר ישראלי בעל-שם, והפך לאגדה בעולם הבוהמה הישראלי. השקיע את חייו בציור ובשנת 1954 התמנה למזכיר "ארגון הציירים והפסלים" של איחוד הקיבוצים והקבוצות. התחבר ליוצרים ישראליים נודעים והתרועע עימם. ציוריו פיארו קירות ברחבי תבל ותערוכותיו זכו להילה חילונית יוצאת דופן. בשנת 1970 חולל מהפך מטלטל בחיי כששב לדרך אבותיו. היה ה'נחשון' שגילה את דרך התשובה בשעתו, ובעקבותיו נהו עוד אמנים אחרים. ניתן להגדירו כאביר עולם התשובה המתחדש דאז. בשנים האחרונות הוציא לאור, בנו, יידינו הרב אליהו הי"ו, ספר 'דרך אחרת' המכיל מונולוגים מלאי-צבע מחיו של הצייר ששב. המונולוג המרתק דלעיל - הוא אחד מאלו.

תשובה או משובה?

האם טרנד תשובת האמנים הוא משמעותי - או שמא הוא רק מצב-רוח? בשיחה עם 'פרש'יית השבוע', מנסה רב האמנים, הרב יצחק גבאי, להשיב על השאלה הנוקבת

אביתר בנאי. שולי רנד. דני שטג. שלומי שבת. קובי אפללו - אלו הם רק לק מהגורדיה של אמני זמר וכוכבי תרבות שעשו פרסה והחליטו לשוב לדרך אבות. תשובת האמנים הפכה כבר ל'טרנד' ישראלי מבורך ומוכר למדי. אבל מאידך, קשה שלא לשים לב שגם אחרי תקופה ארוכה של תהליך התחזקות איטי שהם חווים, אתה לא רואה שהם נוטשים את הבמה המסואבת. ההתרחקות מהכיעור כנראה רחוקה עדיין. ישנה יותר מתחושה רווחת, שאלנו השבוע, ימי תשובה שבין כסה לעשור, את מי שנחשב למורם של האמנים, הרב יצחק גבאי, כי הסלבריטאים הישראלים, בשונה אולי מהעבר, לא שבים בתשובה שלמה. אולי בתשובה חצויה. הרב גבאי לגמרי לא מוכן לאשש את ההנחה הנזכרת. בשום אופן לא.

"ראשית, אני חולק על עצם הקביעה האומרת שאין שינוי של ממש באורחות-חיים של האמנים", הוא אומר ל'פרש'יית השבוע. "אנחנו צריכים לצאת מהמוסכמות הישנות שקנו שביתה בליבנו בנושא התשובה. רווחת היא התפיסה השגויה בציבור, לפיה, כל אימת שהחילוני לא המיר את בגדיו לשחור-לבן ונוטש את הווי-חיי דהשתא, לא עשה ולא כלום. התרגלנו לצייר לעצמנו את דמותם של השבים בתשובה, ככאלו שיצאו מ'סמינר' כשהם משולחבים ועטופים בתחושות ערפלי-טוהר של אחרי מעמד הר-סיני והם בועטים בחייהם העכשוויים. אני רוצה לחדש לך שלא. המצב כיום שונה בעליל. ישנו הבדל חד בין אופי התשובה דאז לאופי התשובה דהיום: התשובה דאז הייתה מבחוץ פנימה. היום התשובה היא מבפנים החוצה. כלומר, בעבר האדם ראשית תייג עצמו לחוג מסוים ואט-אט חלחל לעצמו התובנות הנדרשות פנימה. כיום, התהליך הפוך: ראשית האדם מאזין להרצאות משך שלוש שנים והוא קולט רעיונות בנפשו, ורק אז, באורח ספונטני הוא יעשה צעדים בעולם היהדות. השב של ימינו מתקדם ביהדותו אחרי שהוא מחובר לערכיה, וצעדיו באים אפוא מתוך הבנה פנימית עמוקה".

הרב גבאי מוסר מידי ליל רביעי שיעור בהגות יהודית למגוון אמני זמר ישראליים, בסטודיו של אמן הזמר דוד ד'אור שבשכונת פלורנטין התל-אביבית. מהשיעור הזה הוא למד - יותר אולי מכל מקרב לבבות אחר - מהי דמותה של תשובה של כגון אלו.

"לגופו של עניין: תוכל בהחלט למצוא מקרב משתתפי השיעור שהחלו בתהליך רציני של התקרבות לעולם היהדות. לא אנקוב כמוכן בשמותיהם, אבל ישנם כאלו שהחלו בלימוד חצי יום, אחד מהמשתתפים אף שולח את בנו ללמוד בת"ת. צריך להבין", הוא מזכיר, "שאנשים, ואמנים בפרט, נרתעים להדביק לעצמם תיוג דרמטי של 'חוזרים בתשובה'. הם מבכרים להשתמש במילים מעודנות ועממיות יותר כמו: 'התקרבות ליהדות', 'גילוי האמונה', ועוד כהנה וכהנה".